

ANALYSE SOCIALE VEILIGHEID SCHOOLJAAR 2020/2021

Een school is veilig als de sociale, psychische en fysieke veiligheid van leerlingen niet door handelingen van anderen wordt aangetast. Dat betekent dat er een veilige en positieve sfeer is op school en dat de school optreedt tegen pesten, uitschelden, discriminatie, geweld en andere vormen van ongepast gedrag en deze zoveel mogelijk voorkomt.

Ieder schooljaar wordt op SBO De Vorm de veiligheidsbeleving van de leerlingen gemonitord om vervolgens zo nodig maatregelen te nemen ter verbetering.

Op SBO De Vorm is de Kanjertraining de methode voor de sociaal-emotionele ontwikkeling en wordt het digitale Kanjer Volg- en Adviesstelsel (KanVAS) gebruikt. De Sociale Veiligheidslijst van KanVAS is goedgekeurd door de COTAN en wordt gebruikt om zicht te krijgen en houden op de veiligheidsbeleving van de leerlingen en om te voldoen aan de wet Sociale Veiligheid. De lijst wordt jaarlijks ingevuld door de leerlingen uit groep 5 t/m 8. Het referentiekader en de normering gaan niet specifiek over het SBO, maar over het gehele basisonderwijs. Stichting Kanjertraining is aan het onderzoeken of er een apart referentiekader SBO kan gaan komen voor het gehele leerlingvolgsysteem.

Middels de sociale veiligheidslijst worden de volgende aspecten gemeten:

1. Het vóórkomen van incidenten op school (Ondervindt agressie). Dit is de aantasting van sociale veiligheid (pesten etc.), psychische veiligheid (bedreigen etc.) en fysieke veiligheid (schoppen etc.).
2. Veiligheidsbeleving van leerlingen (Ik voel me veilig op school/op het plein etc.)
3. Welbevinden van leerlingen (Hoe prettig voel je je tussen je klasgenoten?)
4. Leerkracht treedt op (Vinden leerlingen dat de leerkracht goed optreedt?)
5. Angst voor agressie
6. De klas ziet problemen

In het schooljaar 2020/2021 is de sociale veiligheidslijst in maart 2021 ingevuld door 83 leerlingen van SBO De Vorm, verdeeld over 6 klassen, van groep 5 tot en met groep 8. De analyse van de uitkomsten richt zich -als het gaat om de Wet Sociale veiligheid- op 3 aspecten, namelijk Welbevinden, Veiligheidsbeleving en Ondervindt agressie.

Het schoolgemiddelde op 2 van de 3 hoofdgebieden heeft een rode score, wat betekent dat de gemiddelde score van de leerlingen op deze gebieden valt in de onveiligste 5% van de normgroep; het betreft de aspecten 'Welbevinden' en 'Veiligheidsbeleving'. Leerlingen van SBO De Vorm hebben gemiddeld genomen een negatieve veiligheidsbeleving, waarbij een onderscheid wordt gemaakt tussen fysieke-, sociale- en psychische veiligheid. Ook is er ten opzichte van de normgroep sprake van negatieve gevoelens over zijn of haar klas en klasgenoten (welbevinden). Onderdelen van welbevinden zijn: jezelf kunnen zijn, je thuis voelen en prettig voelen, graag naar school gaan en genoeg vrienden hebben.

Het schoolgemiddelde van "Ondervindt agressie" heeft een oranje score, wat betekent dat aandacht gewenst is met betrekking tot dit gebied, waarbij het gaat om het ervaren van agressief gedrag, het zelf agressief reageren en de angst om het eventueel voorkomen van agressie.

Een belangrijke kanttekening bij de interpretatie van bovenstaande analyse wordt gevormd door de volgende aspecten.

- De normering en referentiegroep zijn geënt op regulier basisonderwijs. Bekend is dat de kindkenmerken van een SBO populatie evident verschillen van de kernmerken van leerlingen binnen het regulier basisonderwijs. Zo hebben leerlingen binnen het speciaal basisonderwijs vaak moeite met het verschil tussen plagen en pesten, vinden zij het lastig om de vragen op een juiste wijze te interpreteren en hebben zij vaak moeite met een juiste interpretatie van en een juiste reflectie op het gedrag van anderen en van zichzelf. Tevens zijn er binnen het SBO kinderen die angstig worden door het externaliserende gedrag van klasgenoten, wat binnen het regulier basisonderwijs minder frequent voorkomt.
- Voor veel van onze leerlingen is veiligheid niet een standaard. De doelgroep van SBO De Vorm heeft vaak negatieve ervaringen en het gevoel van falen op de vorige school. Daarnaast is er ook vaak sprake van systeemproblematiek.
- Gedurende het schooljaar stromen er regelmatig kinderen in die vanuit het regulier onderwijs of een andere SBO-school komen. Daardoor vindt het proces van forming-storming en norming ook meerdere keren plaats.
- Op SBO de Vorm is er een groter aantal jongens dan meisjes. Er zijn meerdere klassen die alleen uit jongens bestaan. In de "Verantwoording sociale veiligheid (primaire onderwijs) van stichting Kanjertraining" (Vlieg, 2017) wordt gesproken over het verschil in de veiligheidsbeleving tussen jongens en meisjes. Meisjes scoorden hoger op Angst voor agressie, terwijl jongens meer agressie ondervonden. Dit zien wij ook terug in onze resultaten.
- Tevens laat de bovengenoemde verantwoording zien dat leerlingen in groep 5 en 6 anders scoren dan groep 7 en 8. Veiligheidsbeleving nam toe en angst voor agressie en ondervonden agressie nam af. Kinderen in de normgroep gaan zich kennelijk steeds veiliger voelen op school naarmate ze ouder worden. Ook dit is zichtbaar in onze resultaten.
- Tenslotte kunnen we ook niet voorbij gaan aan de wereldwijde coronapandemie. De spanning en onzekerheden die dit met zich mee brengt, de lockdowns en de sluiting van de scholen hebben zeker ook effect op de veiligheidsbeleving van de kinderen.

Hoewel bovenstaande kanttekeningen een rol spelen in de interpretatie van huidige analyse, geven de scores alsnog voldoende aanleiding om het veiligheidsbeleid van SBO De Vorm nog verder aan te scherpen. Zie onderstaande interventies.

Positief is dat de leerlingen van SBO De Vorm ervaren dat de leerkracht adequaat optreedt als het gaat om onveiligheid binnen school (lichtgroene score = net zo veilig als de normgroep). Hierin is een stijgende lijn zichtbaar (zie tabel). Deze stijgende lijn kan deels verklaard worden door de ingezette interventies naar aanleiding van de veiligheidsmeting in het schooljaar 2018/2019. Deze interventies

richten zich op veiligheidsbeleving, welbevinden, conflicthantering, schoolregels, leerkrachtgedrag en ouderbetrokkenheid.

Interventies die al ingezet zijn of ingezet gaan worden:

- De schoolregels en consequenties zijn aangescherpt en expliciet onder de aandacht gebracht bij leerlingen en ouders om deze vervolgens structureel in te zetten, schoolbreed (document pedagogisch sociaal klimaat). Een voorbeeld hiervan is de maatjesklas: een leerling wordt tijdelijk (kwartier) in een andere groep geplaatst om te werken of om tot rust te komen, als dit in de eigen klas niet meer lukt. Vervolgens wordt de situatie met de leerling geëvalueerd om te kijken wat de volgende keer anders kan. Inzetten van een time-out: leerlingen kunnen met een time-out kaartje op zak gedurende een aantal minuten een time-out nemen om hun emoties te reguleren en zodoende vervolgens weer deel te kunnen nemen aan de les in de klas.
- Het protocol schorsing en verwijdering is aangepast en wordt zo nodig gehanteerd.
- De implementatie van de Kanjertraining en hieraan gekoppeld het gebruik van kanVAS maakt dat de sociaal emotionele ontwikkeling van leerlingen wordt gevolgd en er individuele handelingsplannen worden gemaakt gericht op de sociaal-emotionele ontwikkeling. Vanaf het schooljaar 2020/2021 zijn er 2 keer per jaar aparte groepsbesprekingen gericht op sociaal emotioneel gebied, naast de groepsbesprekingen gericht op de didactische ontwikkelingen. Bij de groepsbesprekingen gericht op SEO sluit naast de gedragswetenschapper de Kanjer coördinator aan. Input van de besprekingen zijn de leerling- en docent vragenlijst welbevinden en sociale veiligheid. In het schooljaar 2020/2021 hebben leerkrachten en onderwijs ondersteunend personeel Kanjer training licentie B gevolgd.
- Binnen de klassen wordt er specifiek aan gedragsproblematiek gewerkt door middel van de ROE: samen werken aan gewenst gedrag in de klas. In schooljaar 2020/2021 is de ROE methode op een studiedag met het gehele team besproken en is de handleiding voor de ROE aangepast (werkwijze ROE SBO De Vorm).
- Binnen school wordt gewerkt vanuit een warm en positief pedagogisch klimaat waarin de leerlingen ruimte ervaren om zichzelf te mogen zijn en positieve feedback belangrijk is.
- De ouderbetrokkenheid is vergroot dmv denktank, ouderavonden en inzet van Parro.
- Betrokkenheid en eigenaarschap leerlingen is vergroot door het opzetten van een leerlingenraad en door de aanwezigheid van bovenbouwleerlingen bij gesprekken (startgesprek, rapport- en OPP gesprek, oudergesprek, adviesgesprek schoolverlaters enz).

Vanuit deze interventies, die continu aangescherpt, uitgebreid en verbeterd worden, zien we dat de onderdelen “klas ziet problemen” en “Leerkracht treedt op” lichtgroen scoren op de Sociale veiligheidslijst. Dit is een positieve ontwikkeling.

Onderstaand een tabel met daarin de gegevens van de Sociale veiligheid lijsten van de afgelopen 5 jaar*.

Schooljaar	Welbevinden	Veiligheids-beleving	Ondervindt agressie	Angst voor agressie	Klas ziet problemen	Leerkracht treedt op
2016-2017	3,08	2,82	1,77	1,74	2,28	3,11
2017-2018	3,13	3,05	1,58	1,62	2,46	3,23
2018-2019	3,30	3,18	1,44	1,52	2,03	3,52

2019-2020**	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
2020-2021	3,31	3,25	1,46	1,49	1,94	3,63

*Kanttekening: referentiekader en normering is gebaseerd op regulier basisonderwijs.

**In het schooljaar 2019-2020 is de sociale veiligheidsmeting door de lockdown tijdens de coronapandemie niet afgenomen.

Donkergroen: Valt in de veiligste 20% van de normgroep

Lichtgroen: Net zo veilig als de normgroep

Oranje: Aandacht gewenst

Rood: Valt in de onveiligste 5% van de normgroep, actie nodig.

In schooljaar 2020-2021 is de Sociale veiligheidslijst tegelijk afgenomen met de leerlinglijst Welbevinden uit het KanVas leerlingvolgsysteem. Voor het komende schooljaar is er gekozen om deze lijsten niet meer in dezelfde periode af te nemen, daar dit erg veel was voor de kinderen. De sociale veiligheidslijst gaat opnieuw afgenomen worden in mei 2022. We zijn benieuwd of dit een ander beeld gaat geven op de uitkomsten van de sociale veiligheidslijst.

Kijkende naar de resultaten zullen we de lijn die we begonnen zijn gaan voortzetten. De regiegroep SEO zal de interventies bewaken, waar nodig aansturen, bewaken en borgen.